

F. X. Kroetz’ün Dramlarında İletişim, Dil ve Sosyal Çevre. Sosyodilbilimsel ve Edebiyatbilimsel Bir Çalışma¹

Hakan Çil, İstanbul

Alman Dili ve Edebiyatı alanında yapılan çalışmalarda yüksek seviyeli dil kullanımının hakim olduğu klâsik eser incelemelerinden günlük sıradan dil kullanım merkezli araştırmalara yönelim olduğunu gözlemekteyiz. Toplum basamağında sorunlu bölgeler olan alt tabaka katmanlarında yaşanan sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel alanlara girilmeye başlanmıştır. İçerik ve dil yapısı ilişkileri, soylu düşünce boyutundan sosyal gerçekçilik bazında bir çalışma yöntemini beraberinde getirmiştir.

Dr. Serap Devran’ın “Kommunikation, Sprache und soziales Milieu in den Dramen *Heimarbeit* und *Mensch Meier* von Franz Xaver Kroetz” konulu doktora tezi çalışmasından yola çıkılarak yayımlanan kitabını da bu kategoride değerlendirebiliriz. Almanya’da (Bavyera) sosyal yönden gelişmemiş insanların hayatından alınan kesit, dil olgusu bağlamında, pragmatik bir uygulama alanı olan diyalog analizi yöntemiyle incelenerek diğer bazı edebiyat kuramlarıyla pozitivism ve psikanaliz bağlantılı bir biçimde değerlendirilmiştir. Dr. Serap Devran’ın Kroetz’in eserleri üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında araştırma malzemesi kullandığı ‘Mensch Meier’ ve ‘Heimarbeit’ başlıklı eserlerde yer alan iletişimsel süreçlerin niteliğinin sessiz anlaşmalar olgusuna gönderme yapan çözümleme yöntemiyle aydınlatılması başarıyla gerçekleştirilmiştir.

İki ana bölüm halinde tasarlanan araştırmanın teorik açıklamaları içeren yaklaşık 100 sayfalık saptamalar bölümü, Türkiye’de ilerde düşünebilecek bu tarz yaklaşımlı çalışmalar için gerekli birikimi sunmaktadır. Ülkemizde yeterince ele alınmış elit merkezli konu ve motiflerin dışında, sıradan insanların, edebiyat tarihinde üstün vasıflı sayılamayacak (Georg Büchner, Bertold Brecht ve Franz Kafka gibi) toplumsal iktisadi yönelimli bir yazarın profilinden başlayarak sosyal drama anlayışının münferit unsurlarının sıralanışı bilgilendirici niteliktedir. Belirli bir toplumsal tabaka içerisinde kalarak toplumsal, iktisadi ve kültürel yozlaşmalar ve baskılar çerçevesinde Marx, Weber, Bourdieu, Goffman ve Bernstein gibi tanınmış toplum öğreticilerine ayrıntılı göndermeler yapmak suretiyle söz konusu toplumsal boyutlu yaklaşımın alt yapısının çerçevesini isabetli bir biçimde belirlemiştir.

‘Analitik Bölüm’ başlığı altında girilen uygulamalı inceleme yönteminde aile yapısı temel alınarak yaşamsal sorunların bir nevi fotoğrafı sunulmuştur. Bireysel bunalımın, ailesel çaresizlikle iç içe geçişi ve yeni çıkmaz durumları beraberinde getirişi yerinde analizlerle belirginleştirilmektedir.

¹ Serap Devran: *Kommunikation, Sprache und soziales Milieu in den Dramen Heimarbeit und Mensch Meier von F. X. Kroetz. Eine soziolinguistische und literaturwissenschaftliche Arbeit*. Mannheim: Institut für Deutsche Sprache – amades, 2013. ISBN: 978-3-937241-40-1

Neredeyse bir hiç noktasına indirgenmiş sosyal varlık fenomeni ümitsiz çırpınışlar ve asla kabul görmeyecek çözüm çabalamaları içerisindeki aile bireylerinin trajik yaşam sürdürmedeki bahtsızlığı ait oldukları dünyanın 'codex'ine uygun niteliktedir.

Ekonomik (iktisadi) yetersizlikler ve baskılar sonucu kimlik sorunu yaşayan aile bireyleri (Mensch Meier), toplumsal kimlik yetersizliklerini dengelemek amacıyla marka ürünlere yönelme yolu seçmektedir. Bu da tam ters etki yaparak kişilik ezilmesine ve erozyonuna neden olmaktadır.

Dr. Serap Devran'ın bu geniş hacimli ve nitelikli çalışması, toplumun alt tabaka kültürünün şifrelerinin bilimsel teorik baz üzerinden açıklanmasına ışık tutmaktadır.

